

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **I.**, bývajúceho v B., zastúpeného JUDr. E., advokátom so sídlom v B., proti žalovanému **J.**, bývajúcemu v B., **o zaplatenie 8 630,42 EUR (260 000 Sk) s prísl.**, vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 6 C 198/2005, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 11. septembra 2008 sp. zn. 3 Co 158/06 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 11. septembra 2008 sp. zn. 3 Co 158/06 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresnom súde Bratislava II 22.9.2004 sa žalobca domáhal zaplatenia sumy 260 000 Sk s prísl. (úrokmi z omeškania), predstavujúcej nevrátenú časť pôžičky poskytnutej žalovanému podľa zmluvy o pôžičke, uzavretej medzi účastníkmi 10.10.2002.

Okresný súd Bratislava II rozsudkom z 31.1.2006 č.k. 6 C 198/2005-39 rozhodol o uplatnenom nároku tak, že uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 260 000 Sk spolu s úrokmi z omeškania vo výške 13 % ročne od 1.1.2003 do 1.8.2004 zo sumy 400 000 Sk, od 2.8.2004 do 31.8.2004 zo sumy 300 000 Sk a od 1.9.2004 až do zaplatenia zo sumy 260 000 Sk, to všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšku žalobu zamietol a rozhodol aj o povinnosti žalovaného zaplatiť žalobcovi v rovnakej lehote náhradu trov konania 52 000 Sk (1 726,08 EUR). Vyhovujúci výrok vo veci samej odôvodnil výsledkami vykonaného dokazovania, ktorým zistil, že žalobca požičal žalovanému sumu 400 000 Sk, z ktorej žalovaný vrátil len časť, a to v júli 2004 sumu 100 000 Sk a v auguste 2004 sumu 40 000 Sk. Poukazujúc na hodnotenie dôkazov jednotlivo a vo vzájomných

súvislostiach dospel k záveru, že žalovaný nepreukázal svoje tvrdenie o vrátení pôžičky v celom rozsahu, teda aj pokiaľ ide o žalovanú sumu. V odôvodnení rozsudku uviedol, že žalobca poprel pravosť písomného potvrdenia o vrátení celej pôžičky, ktoré predložil žalovaný len vo fotokópii tvrdiac, že originál tejto listiny mu mal byť odcudzený pri vlámaní sa do jeho firmy dňa 5.10.2004. Ani dôkazy vykonané výsluchom svedkov navrhnutých žalovaným neumožňovali záver o vrátení celej pôžičky. Svedok M. nevedel jednoznačne potvrdiť, akú sumu peňazi žalovaný vrátil žalobcovi v auguste 2004, a jednoznačne nepotvrdil ani žalovaným tvrdenú skutočnosť, že žalobca odovzdal žalovanému potvrdenie o vrátení pôžičky. Ďalší svedok M. priamo nepočul, či rozhovor, v ktorom mal žalobca prikývnúť na otázku žalovaného, či sú vyrovnaní, sa mal týkať pôžičky, ktorá je predmetom konania.

Krajský súd v Bratislave ako odvolací súd na odvolanie žalovaného rozsudkom z 11. septembra 2008 sp. zn. 3 Co 158/06 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol. Zároveň rozhodol, že žalovanému sa nepriznáva náhrada trov odvolacieho konania. Na rozdiel od súdu prvého stupňa po zopakovaní dokazovania fotokópiou potvrdenia o vrátení pôžičky a výsluchom účastníkov dospel k záveru, že popretie pravosti a pravdivosti tejto listiny žalobcom malo za následok presun dôkazného bremena na neho a že žalobca dôkazné bremeno ohľadne popretia pravosti kvitančného listu neunesol. Skutkový stav bolo preto potrebné vyhodnotiť v prospech žalovaného, keď svedkovia Č. a Ň. potvrdili, že žalovaný pôžičku žalobcovi splatil.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Žiadal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zmenil alebo aby ho zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom. Uviedol, že preukázal poskytnutie pôžičky preložením originálu zmluvy o pôžičke, zatiaľ čo žalovaný svoje tvrdenie o jej vrátení nepreukázal. Odvolací súd však napriek tomu dal za pravdu žalovanému.

Žalovaný vo vyjadrení k podanému dovolaniu navrhol tento mimoriadny opravný prostriedok ako neopodstatnený zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou (účastníkom konania) v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.) a že ide o rozsudok, proti

ktorému je prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), preskúmal rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

V zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. možno dovolanie odôvodniť len niektorým alebo niektorými z dôvodov taxatívne v ňom určených. Z obsahu dovolania v predmetnej veci vyplýva, že dovolateľ uplatnil dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c) O.s.p., t.j. že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav, ku ktorému môže dôjsť buď použitím iného právneho predpisu, než ktorý mal byť správne použitý, alebo síce aplikáciou správneho právneho predpisu, ale jeho nesprávnym výkladom. Uvedený dovolací dôvod v tejto veci je daný.

Z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu je zrejmé, že dôvodom zamietnutia žaloby bol právny záver odvolacieho súdu o neunesení dôkazného bremena žalobcom. Tento právny záver vychádzal z takého výkladu ustanovení upravujúcich tzv. dôkaznú povinnosť účastníka konania, podľa ktorého ak účastník poprie pravosť listiny predloženej protistranou na preukázanie skutočností na jej prospech, prechádza na tohto účastníka dôkazné bremeno spočívajúce v povinnosti preukázať svoje tvrdenie, že listina nie je pravá. S takýmto výkladom sa dovolací súd nestotožňuje.

Teória procesného práva podmieňuje úspech účastníka konania v spore unesením dvoch bremien. Ide jednak o bremeno tvrdiť skutočnosti, ktoré môžu privodiť jeho úspech v spore a jednak bremeno tieto skutočnosti preukázať.

Základnou normou upravujúcou bremeno tvrdenia a preukazovania je ustanovenie § 120 ods. 1 veta prvá O.s.p., podľa ktorého účastníci sú povinní označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení.

Uvedené ustanovenie stanovuje dôkaznú povinnosť účastníkov v sporovom konaní, t.j. povinnosť označiť dôkazy na svoje tvrdenia. Iniciatíva pri zhromažďovaní dôkazov leží zásadne na účastníkoch konania. Účastník, ktorý neoznačil dôkazy potrebné na preukázanie svojich tvrdení, nesie nepriaznivé dôsledky v podobe takého rozhodnutia súdu, ktoré bude vychádzať zo skutkového stavu zisteného na základe vykonaných dôkazov. Rovnaké následky

postihujú i toho účastníka, ktorý síce navrhol dôkazy o pravdivosti svojich tvrdení, no hodnotenie vykonaných dôkazov súdom vyústilo do záveru, že dokazovanie nepotvrdilo pravdivosť skutkových tvrdení účastníka. Zákon určuje dôkazné bremeno ako procesnú zodpovednosť účastníka za výsledok konania, pokiaľ je určovaný výsledkom vykonaného dokazovania. Dôsledkom toho, že tvrdenie účastníka nie je preukázané (v tom zmysle, že súd ho nepovažuje za pravdivé) ani na základe navrhnutých dôkazov, ani na základe dôkazov, ktoré súd vykonal bez návrhu, je pre účastníka nepriaznivé rozhodnutie.

Aby účastník mohol splniť svoju zákonnú povinnosť označiť potrebné dôkazy, musí predovšetkým splniť svoju povinnosť tvrdenia. Predpokladom dôkaznej povinnosti je teda tvrdenie skutočností účastníkom, tzv. bremeno tvrdenia. Medzi povinnosťou tvrdenia a dôkaznou povinnosťou je úzka vzájomná väzba. Ak účastník nesplní svoju povinnosť tvrdiť skutočností rozhodnú z hľadiska hypotézy právnej normy, potom spravidla ani nemôže splniť dôkaznú povinnosť. Nesplnenie povinnosti tvrdenia, teda neunesenie bremena tvrdenia, má za následok, že skutočnosť, ktorú účastník vôbec netvrdil a ktorá nevyšla inak v konaní najavo, spravidla nebude predmetom dokazovania. Ak ide o skutočnosť rozhodnú podľa hmotného práva, potom neunesenie bremena tvrdenia o tejto skutočnosti bude mať pre účastníka väčšinou za následok pre neho nepriaznivé rozhodnutie. Zákon účastníkom ukladá povinnosť tvrdiť všetky potrebné skutočnosti; potrebnosť, teda okruh rozhodujúcich skutočností, je určovaný hypotézou hmotnoprávnej normy, ktorá upravuje sporný právny pomer účastníkov. Táto norma zásadne určuje jednak rozsah dôkazného bremena, t.j. okruh skutočností, ktoré musia byť ako rozhodné preukázané, jednak nositeľa dôkazného bremena. Tak napr. v spore o zaplatenie kúpnej ceny má predávajúci ako žalobca bremeno tvrdenia, že s kupujúcim ako žalovaným uzavrel kúpnu zmluvu a že žalovaný kúpnu cenu riadne a včas nezaplatil. Z tohto bremena tvrdenia potom pre žalobcu vyplýva bremeno dôkazné len pokiaľ ide o preukázanie tvrdenia, že zmluva bola uzavretá. Ak táto skutočnosť bude preukázaná, žalobca uniesol ako bremeno tvrdenia, tak i dôkazné bremeno. Naopak žalovaný, ak sa chce úspešne brániť, musí tvrdiť, že kúpnu cenu zaplatil a o svojom tvrdení ponúknuť dôkazy (ak nebude na mieste obrana námietkou premlčania, započítania a pod.). Ide tu o rozdelenie bremena tvrdenia a dôkazného bremena medzi účastníkmi v spore v závislosti na tom, ako vymedzuje právna norma práva a povinnosti účastníkov. Obvykle platí, že skutočnosti navodzujúce žalované právo musí tvrdiť žalobca, zatiaľ čo okolnosti toto právo vylučujúce sú záležitosťou žalovaného.

Bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno vystihuje aktuálnu skutkovú a dôkaznú situáciu konania. V priebehu sporu sa môže meniť, teda môže dochádzať k jeho prerozdeleniu. Pri posudzovaní dôkazného bremena na strane toho - ktorého účastníka treba rešpektovať tzv. negatívnu dôkaznú teóriu, t.j. pravidlo, že neexistencia (niečoho) majúca trvajúci charakter sa zásadne nepreukazuje. Na nikom totiž nemožno spravodlivo žiadať, aby preukázal reálnu neexistenciu určitej právnej skutočnosti. Napríklad od žalobcu nemožno požadovať, aby preukazoval, že mu žalovaný ešte nevrátil požičané peniaze. V takomto alebo podobnom prípade je na žalovanom, aby tvrdil a preukazoval, že pôžičku už vrátil.

V prejednávanej veci mal žalobca bremeno tvrdenia, že so žalovaným uzavrel zmluvu o peňažnej pôžičke, že túto pôžičku aj reálne poskytol a že žalovaný časť z nej nevrátil. Z tohto bremena tvrdenia mal dôkaznú povinnosť preukázať uzavretie zmluvy, teda existenciu právneho vzťahu z pôžičky a jej skutočné poskytnutie. Tieto skutočnosti žalobca preukázal (medzi účastníkmi ani neboli sporné). Pokiaľ sa žalovaný proti žalobe bránil tvrdením, že pôžičku vrátil v celom rozsahu, bolo jeho povinnosťou toto svoje tvrdenie preukázať. Na jeho preukázanie predložil písomné potvrdenie o vrátení celej pôžičky v neoverenej fotokópii. Nemožnosť predloženia originálu tejto listiny odôvodnil tým, že mu bol odcudzený pri vlámaní sa do jeho firmy. Pokiaľ žalobca poprel pravosť predloženej neoverenej fotokópie potvrdenia označiac ho za podvrh, nedošlo tým podľa názoru dovolacieho súdu k presunu, resp. k prerozdeleniu dôkazného bremena, v tom zmysle, že by žalobcovi vznikla povinnosť preukázať svoje tvrdenie, že listina nie je pravá. U súkromných listín je treba rozlišovať ich pravosť, teda skutočnosť, že súkromná listina pochádza od toho, kto je nej uvedený ako vystaviteľ, a správnosť, t.j. pravdivosť. Ak vystaviteľ popiera pravosť súkromnej listiny, leží dôkazné bremeno ohľadne pravosti listiny na tom účastníkovi, ktorý zo skutočností v listine uvedených vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky. Bolo preto povinnosťou žalovaného preukázať pravosť predloženej listiny, teda to, že potvrdenie o vrátení pôžičky v celom rozsahu bolo skutočne vystavené žalobcom. Tento záver možno vyvodiť aj uplatnením spomínanej tzv. negatívnej dôkaznej teórie na danú situáciu. Žalobca tým, že poprel pravosť predloženej listiny v podstate tvrdil, že ju nikdy nevystavil, teda tvrdil jej neexistenciu. Preukázanie reálnej neexistencie listiny nebolo možné od neho spravodlivo požadovať, lebo podľa uvedenej teórie sa neexistencia určitej právnej skutočnosti majúca trvajúci charakter zásadne nepreukazuje.

Odvolačí súd vychádzajúc z nesprávneho uplatnenia dôkaznej povinnosti žalobcu dospel k nesprávne právnemu záveru o neunesení dôkazného bremena žalobcom s následkom znášania pre neho nepriaznivého rozhodnutia, t.j. zamietnutia žaloby.

Konanie pred odvolacím súdom bolo postihnuté aj tzv. inými vadami spočívajúcimi v tom, že odvolací súd z dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa výsluchom svedkov Č. a Ň. vyvodil odlišné skutkové závery ako prvostupňový súd bez toho, aby tieto dôkazy zopakoval, a že odôvodnenie jeho rozsudku neobsahuje hodnotenie dôkazov vykonaným (podľa dôvodov rozsudku) na odvolacom pojednávaní výsluchom účastníkov. Z odôvodnenia rozsudku preto nie je zrejmé, ako odvolací súd hodnotil tieto výpovede, napr. z hľadiska vierohodnosti účastníkov, a to u žalovaného najmä so zreteľom na jeho tvrdenie o odcudzení originálu potvrdenia o vrátení pôžičky, a u žalobcu so zreteľom na skutočnosť, či sa žalobca mohol spoliehať na nemožnosť predloženia originálu tohto potvrdenia (pokiaľ by ním bolo skutočne vystavené), keď v čase začatia konania bol podľa tvrdenia žalovaného originál tejto listiny vo fatickej držbe žalovaného (uložený v trezore v kancelárii jeho firmy) a k jej odcudzeniu malo dôjsť až v priebehu konania 5.10.2004.

Dovolací súd preto rozsudok odvolacieho súdu pre nesprávne právne posúdenie veci a iné vady konania zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania ako i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 posledná veta O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 24. februára 2010

JUDr. Rudolf Č i r ě, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková